

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

—Σκόπας ο Πάριος

ΣΚΟΠΑΣ Ο ΠΑΡΙΟΣ

11-14 Ιουνίου 2010

Παροιμία Πάρου

Με πρωτοβουλία της Προέδρου του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων, αν. καθ. Αρχαιολογίας Ντόρας Κατσωνοπούλου, σε συνεργασία με τον Δήμο Πάρου και τον πολιτιστικό σύλλογο «Αρχίλοχος» Πάρου, πραγματοποιήθηκε στην Παροιμία Πάρου στις 11-14 Ιουνίου 2010 το Γ΄ Διεθνές Συνέδριο της σειράς Συνεδρίων του Ινστιτούτου με τη διεθνή ονομασία *Paros*.

Το Συνέδριο ήταν αφιερωμένο στον μεγάλο γλύπτη και αρχιτέκτονα της αρχαίας Πάρου του 4ου αι. π.Χ., τον Σκόπα, έναν από τους πλέον διάσημους γλύπτες της αρχαιότητας. Ο Σκόπας υπήρξε πρωτοπόρος, εισάγοντας με τα έργα του στην τέχνη της γλυπτικής την απεικόνιση των έντονων συναισθημάτων της ψυχής, γι' αυτό και τον έχουν αποκαλέσει «γλύπτη του πάθους». Η τεχνοτροπία του επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τη μεταγενέστερη ελληνιστική τέχνη των χρόνων των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου, με αποκορύφωμα τα περιρήματα γλυπτά του Βωμού στην Πέργαμο της Μ. Ασίας αλλά και τη δυτική τέχνη την εποχή της Αναγέννησης. Στην αρχιτεκτονική, ο Σκόπας δημιούργησε στην Τεγέα της Αρκαδίας τον ωραιότερο ναό της Πελοποννήσου, όπως αναφέρει ο Πausanias.

01 Η Πρόεδρος του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων καθηγήτρια αρχαιολογίας Ντόρα Κατσωνοπούλου, στην ομιλία της κατά την έναρξη του Διεθνούς Συνεδρίου «Σκόπας ο Πάριος».

Στο Συνέδριο, το πρώτο που πραγματοποιήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο για τον Σκόπα τον Πάριο, έλαβαν μέρος 40 έλληνες και ξένοι καθηγητές Αρχαιολογίας, ιστορικοί της Τέχνης και ειδικοί της Αρχιτεκτονικής. Κεντρικοί ομιλητές κατά την εναρκτήρια συνεδρία την Παρασκευή 11 Ιουνίου ήταν δύο ειδικοί μελετητές του Σκόπα, ο καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Berkeley Andrew Stewart και η αν. καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Windsor και Πρόεδρος του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων Ντόρα Κατσωνοπούλου. Ο Andrew Stewart, 33 χρόνια μετά την εκπόνηση της διδακτορικής του διατριβής για τον Σκόπα της Πάρου έκανε μια συνολική θεώρηση της προσωπικότητας και του έργου του Σκόπα υπό το φως των νεότερων στοιχείων της έρευνας για τον μεγάλο πάριο καλλιτέχνη. Τη νέα πρόταση σύνδεσης της τεχνοτροπίας του Σκόπα με τον τόπο καταγωγής του και το ίδιο το έργο του στην Πάρο παρουσίασε η Ντόρα Κατσωνοπούλου, εστιάζοντας στην ανέγερση του Πρυτανείου της Πάρου και στη δημιουργία του λατρευτικού αγάλματος της Εστίας για το ιερό της, που εντασσόταν στο Πρυτανείο, από τον Σκόπα κατά τη δεκαετία 370-360 π.Χ., όπως είχε προτείνει νωρίτερα ο αείμνηστος καθ. Αρχιτεκτονικής Gottfried Gruben του Πανεπιστημίου του Μονάχου.

Στην ίδια κατεύθυνση αναζήτησης της προέλευσης της τέχνης του Σκόπα στην παριανή γλυπτική οδηγούν και τα ευρήματα των τελευταίων δεκαετιών από την Πάρο, που παρουσίασαν η Φωτεινή Ζαφειροπούλου, επίτιμη έφορος Αρχαιοτήτων, ο Γιάννος Κουράγιος, αρχαιολόγος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, ο Francis Prost, καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Σορβόνης και η Βασιλική Μπάρλου, δρ Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Βερολίνου. Για τους δύο ομώνυμους γλύπτες του 5ου και του 2ου αι. π.Χ. μίλησε η Όλγα Παλαγγιά, καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ιδιαίτερος ενδιαφέροντα νέα στοιχεία για

02

τον Σκόπα και την τέχνη του παρουσίασαν στο Συνέδριο ο δρ Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Πίζας Gianfranco Adornato και ο καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Κατάνια Filippino Giudice. Από τον πρώτο παρουσιάστηκαν τα σχέδια ανατομικών μελών για διδακτικούς σκοπούς που ανακαλύφθηκαν στον πάπυρο του Αρτεμιδώρου του πρώιμου 2ου αι. π.Χ., ανάμεσα στα οποία και ένα κεφάλι που μπορεί να συγκριθεί με έργα του Σκόπα και συγκεκριμένα με τους αγαλματικούς τύπους του Ηρακλή και του Μελέαγρου. Ο Filippino Giudice με βάση παράσταση Σατύρου που χορεύει σε αδημοσίευτη κύλικα του ζωγράφου του Μελέαγρου πρότεινε την απόδοση στον Σκόπα χάλκινου αγάλματος Σατύρου του 4ου αι. π.Χ. που βρέθηκε την περασμένη δεκαετία στη Σικελία. Ο Σάτυρος, που απεικονίζεται σε στιγμή διονυσιακού χορού, συγκρίνεται με τη Μαινάδα του Σκόπα σε παριανό μάρμαρο, γνωστή από την περιγραφή του σοφιστή Καλλίστρατου.

Νέα πρόταση για την ταύτιση αυτής της περίφημης Μαινάδας με άγαλμα Χορεύτριας στο Μουσείο του Βερολίνου (έργο πιθανότατα του 4ου αι. π.Χ.), έκανε ο γνωστός καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Βόννης Wilfred Geominy, ενώ ο δρ Αρχαιολογίας και γνωστός μελετητής της αρχαίας γλυπτικής Antonio Corso παρουσίασε τις απόψεις του για την απόδοση στον Σκόπα του αγάλματος του Έρωτα Κερανοφόρου που βρισκόταν στη Ρώμη. Τη διάσημη γυμνή Αφροδίτη του

Σκόπα που αναφέρει ο Πλίνιος στη Ρώμη πρότεινε ο Διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη καθ. Άγγελος Δελιβορριάς ως τον τύπο του αγάλματος της Αφροδίτης που κατασκεύασε ο Σκόπας για το Ιερό της Σαμοθράκης.

Στις επιστημονικές ανακοινώσεις του Συνεδρίου ιδιαίτερα φωτίστηκε η ιδιότητα του Σκόπα ως αρχιτέκτονα, ως καλλιτεχνικής ιδιοφυΐας που διακρίθηκε στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό μνημειακών συνόλων. Πέραν του εντυπωσιακού ναού της Αθηνάς Αλέας στην Τεγέα της Αρκαδίας, που κατασκεύασε ο Σκόπας και για τον οποίο ο καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Μπέργκεν Νορβηγίας Erik Ostby παρουσίασε τα νεότερα στοιχεία των πλέον πρόσφατων ανασκαφών του Νορβηγικού Ινστιτούτου, αναδείχθηκαν και άλλα αρχιτεκτονικά έργα του Σκόπα. Οι διευθυντές των Ανασκαφών Εφέσου καθ. Anton Bammer και δρ Ulrike Muss πρότειναν τον Σκόπα ως τον αρχιτέκτονα του Βωμού της Εφέσου. Τον Σκόπα ως αρχιτέκτονα και γλύπτη του μνημειώδους Βωμού στο ιερό της Αθηνάς στην Τεγέα πρότεινε και η Ιφιγένεια Λεβέντη, επίκ. καθ. Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με την επισήμανση ότι έτσι αναδεικνύεται ο κομβικός ρόλος του Σκόπα στην αρχιτεκτονική διαμόρφωση και τον γλυπτό διάκοσμο των βωμών αυτού του τύπου, διακοσμημένων με αγάλματα, η παράδοση του οποίου συνεχίζεται στους ελληνιστικούς χρόνους με κορυφαίο το Βωμό του Περγάμου.

02 Κεφάλι του μυθικού ήρωα της Αρκαδίας Τήλεφου από αετωματικό γλυπτό του ναού της Τεγέας.

03 Άποψη της αίθουσας Αρχίλοχος στην Παροικία Πάρου κατά την εναρκτήρια συνεδρία του συνεδρίου. Διακρίνονται από αριστερά: η Ντόρα Κατσωνοπούλου, ο Διευθυντής του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης καθηγητής Νίκος Σταμπολίδης, η έπαρχος Κυκλάδων Γρηγορία Πρωτολάτη και ο Μανώλης Γλέζος.

03